

فصلنامه مطالعات خاورمیانه

۹۷

شماره استاندارد بین‌المللی
۱۵۶۰-۱۹۸۶

سال بیست و ششم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸، تک‌شماره ۳۰۰۰۰۰ ریال

ارزیابی طرح‌های امنیت دسته‌جمعی در خلیج فارس

خودمدیریتی دموکراتیک و جایگاه کردها در بحران سوریه

پیامدهای دکترین کارتر برای همکاری‌های نظامی بین آمریکا و عربستان

زمینه‌های شکل‌گیری و تداوم بحران سوریه و رفتار بازیگران منطقه‌ای

موازنه تهدید و اتحاد اعراب و اسرائیل در برابر محور مقاومت

تحلیل سیاست خارجی روسیه در مقابله با گروه‌های تروریستی در سوریه

اسلام سیاسی و تاثیر آن بر روابط بین‌الملل: از تقابل طلبی تا تعامل‌گرایی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸/۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۲

سید جواد صالحی^۱

فاتح مرادی نیاز^۲

چکیده

در نتیجه تغییر و تحولات سیاسی و اجتماعی گسترده در خاورمیانه در یک دهه اخیر، به‌ویژه بعد از شعله‌ور شدن قیام‌های موسوم به بهار عربی، زمینه‌های لازم برای ایفای نقش اقلیت‌های قومی و مذهبی در بسیاری از کشورهای که تحت‌تاثیر این تحولات بودند فراهم شد. ضعف جوامع مدنی در کشورهای خاورمیانه، عدم همگرایی آراء و مطالبات کنش‌گران مختلف در این کشورها و ماشین سرکوب قدرتمند دولت‌های اقتدارگرا، سبب شد بسیاری از این قیام‌ها و حرکت‌های گسترده اعتراضی راه به جایی نبرد. امروز بعد از گذشت بیش از هشت سال از شروع قیام مردم در سوریه، نه‌تنها مطالبه آزادی و دموکراسی ره به جای نبرده، بلکه حاکمیت اقتدارگرایی رژیم بعث در آستانه اعلام پیروزی بر مخالفان خود است. کردهای سوریه به همراه هم‌پیمانان خود که بخش بزرگی از شمال و شمال شرق سوریه را تحت عنوان «خودمدیریتی مناطق شمال و شرق سوریه» در اختیار دارند، در تلاش هستند تا یک سیستم حاکمیتی غیرمتمرکز مورد توافق تمام طرفین ایجاد کنند. تلاشی که تاکنون بی‌نتیجه بوده است. در این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی و با استناد به داده‌ها به بررسی وضعیت کردها در سوریه، سیر تکاملی جنبش کردی در این کشور و تحولات آن در قالب خودمدیریتی دموکراتیک پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: کردستان سوریه، خودمدیریتی دموکراتیک، سوریه، مسئله کردی.

Salehi_j@yahoo.com
moradiniazfateh@yahoo.com

۱. استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز.
۲. دانش‌آموخته رشته مطالعات خاورمیانه و شمال آفریقا، دانشگاه شیراز.

کامران طارمی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۴/۲۰

چکیده

به سبب قرابت و نزدیکی موجود بین آمریکا و عربستان سعودی از تعاملات میان این دو کشور اغلب به‌عنوان «رابطه خاص» یاد می‌کنند. این رابطه خاص در واقع چیزی نیست جز یک رابطه حامی-پیرو. موضوع این مقاله بعد نظامی این رابطه می‌باشد. به‌عبارت دقیق‌تر این مقاله به کندوکاو در پیامدهای اعلام دکترین کارتر برای رابطه دفاعی میان دو کشور در اثناء سال‌های بین ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۹ می‌پردازد. در این نوشتار تلاش بر آن است که نشان داده شود که مطرح شدن دکترین کارتر سبب تحولات بنیادی در پیوندهای نظامی میان دو کشور شد، به‌نحوی که سیاست‌های دفاعی عربستان سعودی از آن پس کاملاً تابع استراتژی نظامی آمریکا برای دفاع از جنوب غربی آسیا گشت. این نوشتار ابتدا بحثی اجمالی در مورد رابطه حامی-پیرو به‌عنوان یک رابطه امنیتی ارائه می‌دهد. سپس به بررسی پیامدهای دکترین کارتر برای همکاری نظامی دو کشور می‌پردازد و در خاتمه یک نتیجه‌گیری ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: رابطه حامی-پیرو، آمریکا، عربستان، دکترین کارتر، نیروهای واکنش سریع، فرماندهی مرکزی.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱/۲۰

مرتضی اسماعیلی^۱مهدی جوکار^۲

چکیده

بحران سوریه یکی از مهمترین تحولات امنیتی و ژئوپلیتیکی در خاورمیانه معاصر به‌شمار می‌آید که منجر به تغییر الگوهای امنیتی و رفتاری بازیگران در این منطقه شده است. این بحران در ادامه تحولاتی قابل تحلیل است که از اواخر سال ۲۰۱۰ از تونس آغاز شد و با برکناری زین‌الدین بن‌علی، رئیس‌جمهور تونس، موجی از اعتراضات دموکراسی‌خواهانه را در جهان عرب ایجاد کرد که به «خیزش‌های عربی» معروف شد. آنچه در بررسی بحران سوریه اهمیت دارد، نقش قدرت‌های منطقه‌ای در تبدیل ناآرامی‌های مردمی به یک بحران فراگیر منطقه‌ای و بین‌المللی است؛ به‌گونه‌ای که می‌توان رقابت قدرت ناشی از اهداف متضاد ژئوپلیتیکی میان قدرت‌های منطقه‌ای در خاورمیانه را عامل اصلی شکل‌گیری بحران سوریه به‌شمار آورد. بر این اساس، این پژوهش به دنبال بررسی نقش قدرت‌های منطقه‌ای در شکل‌گیری بحران سوریه و تداوم این بحران است. بنابراین، پرسشی که مطرح می‌شود این است که، مهمترین قدرت‌های دخیل در بحران سوریه شامل کدام قدرت‌ها می‌شود و اقدامات آنها در این بحران به چه شکل بوده است؟ در پاسخ به این پرسش، در پژوهش پیش رو به دو دسته قدرت‌های منطقه‌ای حامی دولت سوریه و قدرت‌های منطقه‌ای مخالف دولت سوریه و اقدامات آنها در شکل‌دهی و تداوم این بحران پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: بحران سوریه، خاورمیانه، خیزش‌های عربی، قدرت‌های منطقه‌ای.

esmaeil2017@shirazu.ac.ir

۱. استادیار علوم سیاسی، دانشگاه شیراز.

۲. دانش‌آموخته مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه تهران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱/۲۰

الهام رسولی ثانی آبادی^۱مجتبی روستایی^۲

چکیده

در سال‌های اخیر با توجه به شرایط جهانی و به‌خصوص تحولات منطقه‌ای، اعراب و اسرائیل با نزدیکی به یکدیگر تلاش می‌کنند تا شرایط را در منطقه به‌گونه‌ای تغییر دهند که به تضعیف موقعیت و از دست رفتن موفقیت‌ها برای ایران و محور مقاومت منجر شود؛ بنابراین، سوال این است که دلایل برقراری روابط نزدیک میان اعراب و اسرائیل علی‌رغم عدم اشتراک ایدئولوژیک چیست؟ به‌نظر می‌رسد اعراب و اسرائیل در برابر تهدیدی مشترک در منطقه، چون جمهوری اسلامی و محور مقاومت به ائتلاف تاکتیکی با یکدیگر روی آورده‌اند. در نتیجه مقاله می‌کوشد تا تحلیلی جامع از چگونگی شکل‌گیری محور عربی-عبری در منطقه ارائه دهد. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که قدرت‌یابی محور مقاومت و در راس آن جمهوری اسلامی ایران با تلاش برای تغییر نظم منطقه‌ای به سود خود باعث شکل‌گیری تهدیدی مشترک در میان اعراب و اسرائیل شده و آنها را به‌سوی ائتلافی تاکتیکی با یکدیگر کشانده‌اند.

واژگان کلیدی: محور مقاومت، عربستان سعودی، اسرائیل، موازنه تهدید، جمهوری اسلامی ایران.

سجاد مرادی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸/۲۰

روح‌الله منعم^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۲

چکیده

تروریسم تکفیری پدیده‌ای است که طی بیش از یک دهه اخیر سیاست خارجی کشورهای مختلف را تحت‌تاثیر قرار داده و آنها برای مقابله با این تهدید راهبردهای مختلفی را دنبال نموده‌اند. روسیه از مهمترین کشورهایی است که در محیط‌های داخلی و خارجی با این تهدید روبه‌رو است. با توجه به تابعیت روسی بسیاری از تروریست‌هایی که در سوریه و عراق فعالیت دارند، عمده نگرانی روسیه بازگشت آنها به سرزمین اصلی و تهدید امنیت ملی این کشور است. سوال اصلی مقاله این است که مهمترین متغیرهای موثر بر سیاست خارجی روسیه در مقابله با تروریسم تکفیری در سوریه چیست و چگونه می‌توان آن را تحلیل نمود؟ یافته‌های مقاله حاکی از آن است که سیاست خارجی روسیه در مقابله با تروریسم تکفیری در سوریه در قالب سطح تحلیل داخلی (متغیرهای سطح تصمیم‌گیری) و همچنین سطح تحلیل کلان (متغیر نظام بین‌الملل) قابل تحلیل می‌باشد؛ بدین ترتیب که در این رابطه تحت‌تاثیر متغیرهای فردی، نقشی، سیاسی، اجتماعی و بین‌المللی قرار دارد. این مقاله در قالب روش توصیفی - تحلیلی به این موضوع پرداخته است.

واژگان کلیدی: روسیه، تروریسم تکفیری، تحلیل سیاست خارجی، متغیرهای سطح تصمیم‌گیری، متغیر نظام بین‌الملل.

smkelardeh@gmail
r.moneem@yahoo.com

۱. کلارده، پژوهشگر مستقل، کارشناس ارشد روابط بین‌الملل.
۲. دکتری روابط بین‌الملل، مدرس گروه علوم سیاسی دانشگاه گیلان.

محمد محمودی کیا^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۲۲

چکیده

این مقاله با کاربردی روش تحلیلی-توصیفی، به دنبال پاسخ به این پرسش است که زمینه‌های اجتماعی و نهادی اسلام سیاسی چیست و ظهور این پدیده در عرصه سیاست جهانی چه تاثیری بر روابط بین‌الملل به همراه داشته است؟ در پاسخ به این سوالات، مولفه‌هایی، چون مدرنیته، ماهیت نظام سیاسی، ویژگی‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی حاکم بر کشورهای اسلامی و نیز پیروزی انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان مهمترین ریشه‌های اجتماعی و نهادی ظهور اسلام سیاسی معرفی شده و در خصوص تاثیرات آن بر نظام بین‌الملل نیز با تاکید بر تمایز رفتار دولت‌های ملی و گروه‌های فرو ملی در تعقیب اصول و آرمان‌های اسلام‌گرایانه، این‌گونه ادعا می‌شود که رویکرد تعامل‌گرایانه بیشتر در رفتار دولت‌های ملی اسلام‌گرا نمود داشته و رفتارهای تقابل‌طلبانه بیشتر در رویکرد گروه‌های فرو ملی بروز و ظهور داشته است. در خصوص این مسئله چنین برداشت می‌شود که مطالبات و حرکت‌های اسلام‌گرایانه تا آنجایی که امکان و قابلیت پیگیری و تعقیب از مجاری بازیگران رسمی نظام بین‌الملل را داشته باشد، بیشتر به روش‌های تعامل‌گرایانه تمایل داشته و سعی دارد تا ارزش‌ها و هنجارهای خود در چارچوب نظم موجود را پیگیری نماید؛ درحالی‌که گروه‌های فرو ملی به دلیل عدم پایبندی به ارزش‌ها و قواعد نظام بین‌الملل موجود، سعی در به چالش کشیدن آن دارند که این مسئله می‌تواند به بی‌ثباتی هر چه بیشتر نظام بین‌الملل منجر شود.

واژگان کلیدی: اسلام سیاسی، مذهب، روابط بین‌الملل، تقابل طلبی، تعامل گرایی.

MIDDLE EAST STUDIES QUARTERLY

Vol. 26, No. 3 Autumn 2019

ISSN: 1560-1686

97

Evaluating Collective Security Plans in the Persian Gulf

Democratic Self-Governance and Kurdish Status in the Syrian Crisis

The Implications of the Carter Doctrine for the US- Saudi Military Cooperation

**Formation and Continuity of the Syrian Crisis and the Behavior
of Regional Player**

**Balance of Threat and Alliance of Arabs and Israel Against
the Axis of Resistance**

**An Analysis of Russian Foreign Policy in the Fight Against
Takfiri Terrorism in Syria**

**Political Islam and Its Rising Effects
on International Relations: From Confrontation to Interaction**

